Año Europeo del **Envejecimiento Activo**
y de la **Solidaridad Intergeneracional** 2012

Caderno de apoio á comunicación co paciente

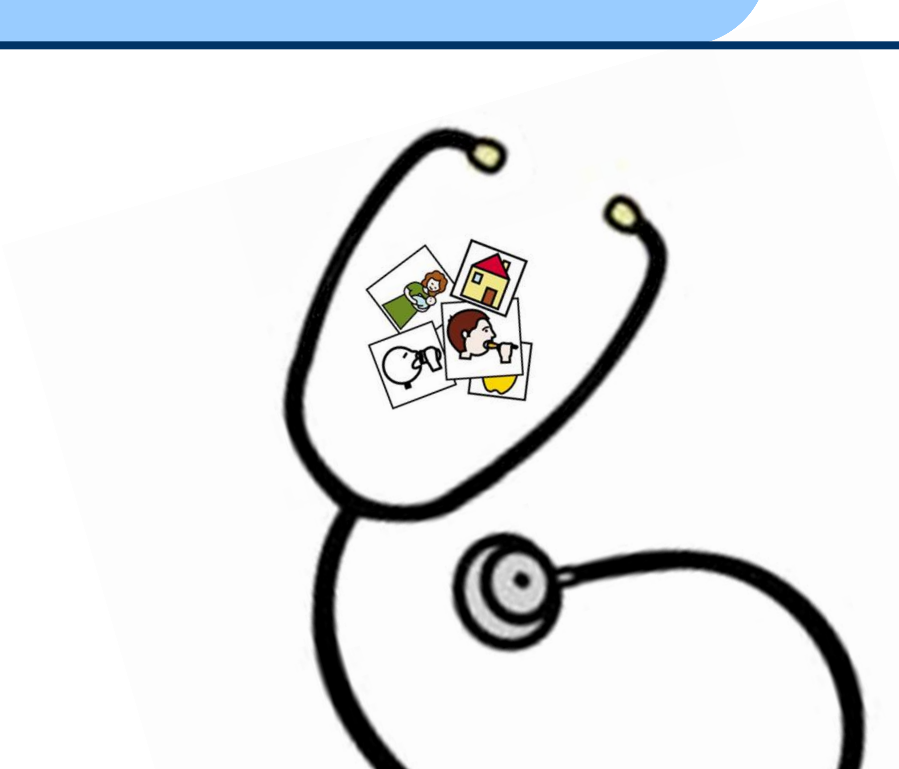

GOBIERNO DE ESPAÑA
MINISTERIO DE SANIDAD, SERVICIOS SOCIALES E IGUALDAD
IMSERSO
Centro de Referencia Estatal de Autonomía Personal y Ayudas Técnicas

CADERNO DE APOIO Á COMUNICACIÓN CO PACIENTE.
Comunicación no ámbito hospitalario e/ou consulta médica.
Incluído no Proxecto de apoio á comunicación con persoas maiores e persoas maiores con minusvalía **"Yo te cuento, cuenta conmigo", coordinado polo CEAPAT-IMSERSO,** dentro do Ano Europeo do Envellecemento Activo e a Solidariedade Interxeracional.

Coordinadora do proxecto e do caderno de comunicación:
Clara Isabel Delgado Santos. Logopeda. CEAPAT-IMSERSO

Colaboradores e/ou participantes no proxecto *(orde alfabético individual e por entidade)***:**
Ángela Vigara Cerrato. Terapeuta Ocupacional. CEAPAT-IMSERSO. Madrid.
Candelaria Imbernón López. La Salle Centro Universitario Campus Madrid.
Clara de la Cruz Butiñá. Logopeda. Hospital Virgen de la Poveda. Madrid.
Cristina Arias Calderón. Logopeda. Unidade de Dano Cerebral do Hospital Beata María Ana de Madrid.
Cristina de la Orden Acevedo. Logopeda. Unidade de Dano Cerebral do Hospital Beata María Ana de Madrid.
Dolores Abril Abadín. Psicóloga e Responsable de Área. CEAPAT-IMSERSO. Madrid.
Eloísa Garrandes Maroto. Asociación ADAMAR. Madrid.
Eva María García-Miguel Berrio. Terapeuta Ocupacional. Centro de día APAM. Madrid.
Isabel Ruiz Coll. Logopeda IMSERSO. Madrid.
José Luis Acevedo Pérez. Logopeda. Instituto Provincial de Rehabilitación. Hospital Xeral Universitario Gregorio Marañón. Madrid.
Libertad Álvarez Ramírez de Verger, Traballadora Social; Grupo de Residencias para Maiores Adavir. Madrid.
Lidia Abades Hernández, Terapeuta Ocupacional; Grupo de Residencias para Maiores Adavir. Madrid.
M ª Eugenia Hernández Alonso. Terapeuta Ocupacional. Madrid.
Milagros García Aguado. Logopeda. Centro de día APAM. Madrid.
Mireya Gallego Díaz. Logopeda e Terapeuta Ocupacional. Rehabilitación do Hospital Fundación Jiménez Díaz e M&M Centro de Psicoloxía e Logopedia. Madrid.
Patricia Ontiveros Fernández de Retana. Logopeda. Unidade de Dano Cerebral do Hospital Beata María Ana de Madrid.
Rocío Fernández-Durán Mazzuchelli. Psicóloga Clínica. Directora do Centro APAI (Atención Psicolóxica Aplicada Integral). Madrid.
Susana Soria Muñoz. Logopeda. Hospital Nacional de Parapléxicos. Toledo.
Teresa Millán Pacheco. Asociación DATO. Centro DATO I. Madrid.
Centro de día- Fundación Simón Ruiz de Medina del Campo. Valladolid.
Centro de Rehabilitación Interdisciplinar para Lesións Neurolóxicas e Centro de día INTEGRA DAÑO CEREBRAL. Murcia.
Centro Madrigal. ASPRODES (FEAPS Salamanca).

TRADUCIÓN AO GALEGO: Mª Cruz da Silva Rubio

Data de publicación na web: Novembro de 2012
Pictogramas: CATEDU (http://catedu.es/arasaac/), baixo licencia Creative Commons e creados por Sergio Palao
Agradecementos:
David Romero e José Manuel Marcos (ARASAAC), por todas as súas ideas e por permitirnos utilizar o "Libro de Salud" do Portal ARASAAC como base para a edición deste documento.

Coa colaboración de:

CENTRO ARAGONÉS de TECNOLOGÍAS para la EDUCACIÓN

En ocasións pode haber dificultades para entender que lle pasa ao paciente, porque ten problemas para expresarse falando ou por escrito.

Estas **dificultades poden ser puntuais**, debido á situación de saúde que nese momento ten o paciente.

Por exemplo, en situacións de intubación, uso de respirador, máscara de osíxeno, prescrición de repouso vocal, larinxectomías totais, etc.

Nestes casos, o paciente pode utilizar un caderno para escribir o que lle acontece. No obstante, ás veces **tamén concorren problemas de mobilidade** ou a situación do paciente impide o uso da escritura.

Por exemplo, debilidade muscular nos brazos, dificultade para utilizar as súas mans debido a unha vía intravenosa ou porque está tombado na cama (*ás veces persoas autónomas para escribir sentadas non poden facelo se están tombadas*), etc.

Tamén pode acontecer que o paciente **non saiba escribir**, ou **prefira usar pictogramas para axilizar a súa comunicación**.

Un pictograma é un debuxo que representa un obxecto ou unha acción.

Estas **dificultades poden ser debidas ás características do paciente.**

Algunhas **persoas con discapacidade** presentan dificultades na linguaxe oral ou incluso ausencia do mesmo.

Nestes casos, é posible que xa conten con un Sistema Alternativo de Comunicación, pero **poden carecer do vocabulario necesario** durante a súa estancia hospitalaria ou na consulta médica.

Ou pode ocorrer que a persoa teña **dificultades de audición**.

Nestes casos é moi importante **asegurarse que a persoa entende a pregunta** que se lle fai.

Estas **dificultades poden ser debidas ao descoñecemento do idioma**.

En ocasións, o paciente **descoñece o noso idioma.**

Nestes casos, é necesario **usar unha forma alternativa para comunicarse** co paciente e así coñecer que lle acontece.

Os familiares tamén poden encontrar dificultades para comunicarse cos seus seres queridos.

Apoialos nesta situación é vital mentres dure a estancia no Hospital ou durante a consulta médica.

Contar cun Sistema Alternativo de Comunicación facilitará coñecer que lle acontece ao paciente e así atendelo mellor.

O que ten nas súas mans é un CADERNO DE COMUNICACIÓN.

Sirve como apoio para que o paciente poida contar o que lle pasa e así poder axudalo mellor.

Coñecer o caderno de comunicación

De tempo ao paciente para coñecer os pictogramas, entender o que significan e aprender a usalos.

Para iso, **explique ao paciente:**

- **QUE É** o caderno de comunicación
- **PARA QUE** serve

Para iso, **acorde co paciente:**

- **COMO VAI A RESPONDER SI E NON**
  Por exemplo: pechar/abrir os ollos; levantar/baixar dedo u man; usar a lámina SI/NON, etc.
- **COMO SE USA O CADERNO**

Lea atentamente nos seguintes apartados como utilizar o caderno segundo a situación do paciente:

- **Pode sinalar** por si mesmo na páxina.
- **Non pode sinalar** por si mesmo na páxina.
- **No oe** ben ao seu interlocutor ou **descoñece** o idioma

Individualizar o caderno de comunicación

A primeira folla do caderno contén o **nome** do paciente e a **maneira acordada** para que **responda SI/NON.**

Así, calquera interlocutor que queira falar co paciente saberá como facelo.

E o paciente sentirase mais seguro á hora de expresarse.

Engada as fotos das persoas coas que mais relación ten o paciente.

Así será mais fácil saber a quen se refire.

Engada o vocabulario que o paciente poida necesitar.

Así o caderno estará personalizado.

Pode engadir os pictogramas, descargando estes do Portal ARASAAC: [*http://catedu.es/arasaac/*](http://catedu.es/arasaac/)

Coidar o caderno de comunicación

O caderno de comunicación é un apoio para saber:

- **QUE** lle pasa ao paciente,
- **COMO** se sinte
- **QUE** necesita.

É importante conservar o caderno en bo estado, dado que será…

A súa voz…

En ocasións é moito mais útil dispor previamente dun sistema de comunicación alternativo, se sabemos antes que o paciente terá dificultades para comunicarse oralmente durante a súa estancia hospitalaria.

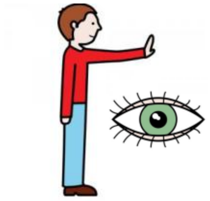

OLLO!
SEGA SEMPRE AS RECOMENDACIÓNS E INTRUCIÓNS DOS PROFESIONAIS

Como utilizar O CADERNO DE COMUNICACIÓN?

Se o paciente **pode sinalar** os pictogramas

- Estableza un **código de resposta SI/NON** co paciente. Se tes dúbidas para buscar a mellor opción, pida axuda ao persoal sanitario ou utilice a folla SI/NON do caderno, se o paciente pode ver ben o seu contido.
- **Apúnteo** na primeira folla. Será de axuda para calquera persoa que queira falar co paciente.
- **Coloque o caderno axeitadamente**, de forma que o paciente poida **ver e sinalar os pictogramas con facilidade.**
- Ao principio, para **facilitar** que o paciente **comprenda o significado dos pictogramas**, vostede pode sinalarllos **ao tempo que fala** co paciente. Así, o paciente familiarizarase cos pictogramas e será mais áxil para localizar o que necesita.
- **Cando o paciente queira dicirlle algo,** espere a que busque la páxina adecuada ou axúdelle nesta tarefa, si é necesario.
- Espere a que o **paciente encontre o pictograma da mensaxe que nos quere transmitir e o sinale.**
- Diga en voz alta o significado dos pictogramas para verificar que **iso é o que o paciente quere dicirlle.**
- Si era a mensaxe adecuada, a comunicación foi un éxito. Se non é así, intente realizar preguntas ao paciente, relacionadas cos pictogramas que sinalou e espere novamente as súas respostas.

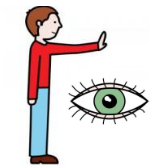

¡OLLO!
SIGA SEMPRE AS RECOMENDACIÓNS E INSTRUCIÓNS DOS PROFESIONAIS

Como utilizar o CADERNO DE COMUNICACIÓN?

Se o paciente **non pode sinalar** os pictogramas

- **Estableza un código de resposta SI/NON** co paciente. Se tes dúbidas para buscar a mellor opción, pida axuda ao persoal sanitario ou utilice a folla SI/NON do caderno, se o paciente pode discriminar ben o seu contido. **Apúnteo** na primeira folla. Será de axuda para calquera persoa que queira falar co paciente.

- Ao principio, para **facilitar** que o paciente **comprenda o significado dos pictogramas**, vostede pode sinalalos **ao tempo que fala** co paciente. Así, o paciente familiarizarase cos pictogramas e será mais áxil para localizar o que necesita.

- **Coloque o caderno** de forma que o paciente poida **ver os pictogramas sen dificultade.**

- **Para axudar ao paciente a localizar o pictograma que necesita**, pase as páxinas unha a unha e pídalle que cando chegue á páxina que desexa, responda “si”. **Confirme** que se encontra na páxina adecuada antes de continuar. (P.e O que me queres dicir está nesta páxina?)

- Cando o paciente se **familiarice coa situación dos pictogramas**, pode utilizar as **pestanas** de cada folla para preguntar o lugar do mesmo. **Sinale cada pestana** dunha en unha e diga en voz alta o seu contido. (P.e. O que me queres dicir está en “aseo e necesidades”?)

- Os pictogramas están colocados dentro de **bloques de cor**. Unha vez na páxina correcta, **sinale cada bloque co dedo ou pregunte que cor ten o bloque onde está o pictograma.** Iso axudará ao paciente a localizalo. Espere a que responda “si” **cando sinale** o bloque que o paciente desexa. **Confírmeo** antes de continuar. (P.e ¿O que me queres dicir está neste bloque (ou, na cor “x”)?. Sinale o bloque co dedo)

- **Cada bloque contén varios pictogramas**. Sinale un a un ao tempo que di en voz alta o significado, para que o paciente responda “si” cando diga/sinale o pictograma que representa o que quere dicir. **Confírmeo co paciente**. (P.e. O que me queres dicir é…?)

- Si era a mensaxe adecuada, a comunicación foi un éxito. Se non é así, intente realizar preguntas ao paciente, relacionadas cos pictogramas sinalados e espere novamente as súas respostas.

¡OLLO!
SIGA SEMPRE AS RECOMENDACIÓNS
E INSTRUCIÓNS DOS PROFESIONAIS

Como utilizar os taboleiros de letras e números?

En ocasións é **mais rápido sinalar un pictograma que escribir ou deletrear unha palabra.**
Por ese motivo, aínda que o paciente poida escribir, o **uso dos pictogramas axilizará a comunicación.**
Isto é **moi importante en situacións de emerxencia**, por exemplo, en mensaxes tipo: "Maréome"

Cando o paciente coñeza a escritura, pero debido a dificultades de mobilidade non poida escribir, pode usar estes taboleiros para **deletrear unha palabra.**

É importante **decidir co paciente**:

- O acordo para a súa **resposta SI/NON**
- Determinar **se sinalará no taboleiro ou será o seu interlocutor quen sinale por el ou ela.**
- Acordar **que taboleiro dos modelos propostos** lle resulta mais cómodo para ver/sinalar as letras.
- **Contar cunha pequena caderno e un lapis** para ir anotando as letras que sinala/indica o paciente.
- Acordar como ir preguntando ao paciente a letra que necesita, no caso de que non poida sinalar directamente:

Por exemplo: Preguntar se a letra que quere é: vogal ou consoante?, para posteriormente ir sinalándolle as letras hasta que confirme a que necesita.

Por exemplo: Ir indicándolle os bloques correspondentes ás vogais ou ás consonantes e ir confirmando as eleccións do paciente.

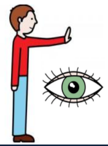

¡OLLO!
SIGA SEMPRE AS RECOMENDACIÓNS E INTRUCIÓNS DOS PROFESIONAIS

Como utilizar o CADERNO DE COMUNICACIÓN?

Se o paciente **non oe** o que lle din ou **descoñece o idioma**

■ **Se o paciente ten PROBLEMAS DE AUDICIÓN,** pero un falar entendible, é posible que se dirixa a vostede verbalmente. Tamén pode necesitar un intérprete de Lingua de Signos, no caso de que esta sexa a súa modalidade comunicativa.

Se **vostede se dirixe ao paciente** e non conta con un intérprete de Lingua de Signos ou o paciente non utiliza esta modalidade, apóiese nunha **alternativa de comunicación** para chegar a un entendemento co paciente.

- Pode escribir a súa pregunta, se o paciente sabe ler.
- Se o paciente non sabe ler, busque o pictograma - clave para a súa pregunta e sináleo ao tempo que se expresa verbalmente. *Por exemplo, sinale o pictograma "dor" para preguntar que lle doe.*
- Siga sempre as instrucións sobre como utilizar o caderno de comunicación, tanto se é o paciente quen sinala os pictogramas, como se o fai o interlocutor.

■ **Aínda que o paciente DESCOÑEZA O NOSO IDIOMA é** posible que intente dirixirse a vostede verbalmente se coñece algunhas palabras. Tamén pode necesitar un intérprete para a súa tradución.

Se **vostede ten que dirixirse ao paciente** e non conta con un intérprete, apóiese nunha **alternativa de comunicación** para chegar a un entendemento co paciente.

- Recorde que cada idioma e cultura pode facer o xesto de "si" e "non" de forma diferente. Descubra como responde o paciente de forma afirmativa e negativa.
- Busque o pictograma - clave para a súa pregunta e sináleo ao mesmo tempo. Faga a pregunta en voz alta se o paciente entende algunhas palabras. Pronuncie claro e pausado, con unha estrutura sinxela.
- Ofreza ao paciente o caderno de comunicación como **un medio para que poida explicar o que lle pasa.**
- Siga sempre as instrucións sobre como utilizar o caderno de comunicación, tanto se é o paciente quen sinala os pictogramas, como se o fai o interlocutor.

Caderno xeral de apoio á comunicación

C E A P A T

Nome do paciente: ....

O paciente responde si/non *(escriba neste espazo o acordo de comunicación co paciente para as respostas si/non)*

....

Sinale cunha cruz como usará o caderno o paciente:

- ☐ O paciente, para entender mellor a mensaxe, necesita que apoiemos as nosas palabras sinalando o pictograma correspondente
- ☐ O paciente sinala directamente os pictogramas
- ☐ O paciente non pode sinalar. O interlocutor debe ir sinalando os pictogramas hasta que o paciente confirme o que necesita
- ☐ Utiliza o taboleiro alfanumérico. Cal? ....

Para utilizar mellor o caderno de comunicación, precisa: *(por exemplo, lentes, incorporarse un pouco, colocar o caderno nunha mesa, apoiar o cóbado ou o antebrazo, etc.)*

....

....

C E A P A T

Estou de acordo

si

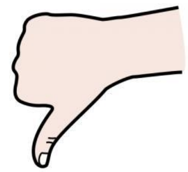

Non estou de acordo

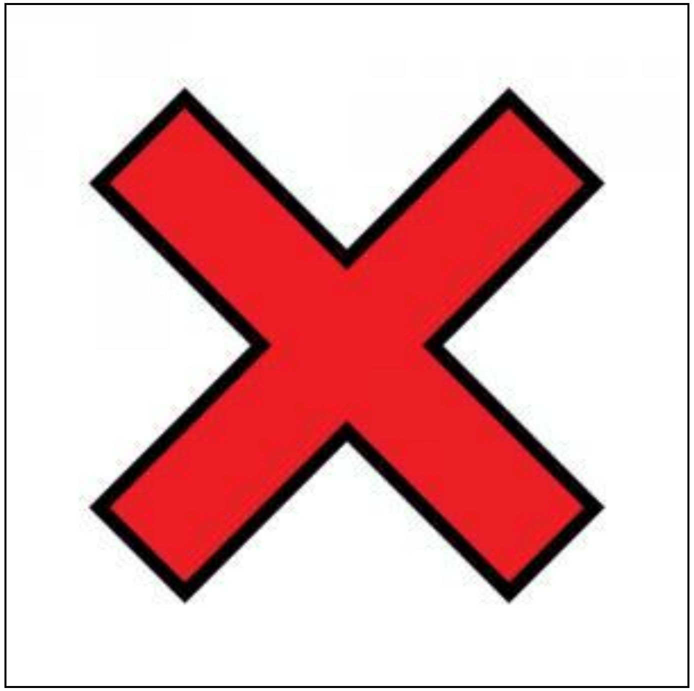

non

Quero falar con ...

(pegue a foto e/ou escriba o nome das persoas coas que mais relación ten o paciente. Imprima a folla cantas veces sexa necesario para completar o vocabulario)

Outras persoas

PROFESIONAIS

Escolle primeiro unha destas opcións

Chamar a…

Quero falar con…

Si é necesario, escriba aquí o nome do médico, da especialidade do profesional que o está atendéndoo ou faga debuxos que os representen, a fin de que o paciente poida utilizalos para referirse a el/ela

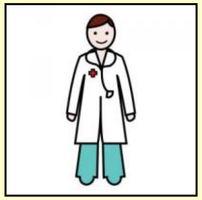
doutor/a

ciruxano/a

enfermeiro/a

auxiliar

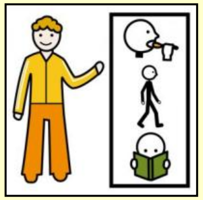
terapeuta ocupacional

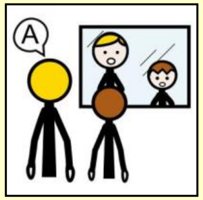
logopeda

traballador /a social

fisioterapeuta

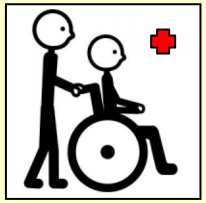
celador/a

limpador/a

Escolle primeiro unha destas opcións

Estou con...

Sinto...

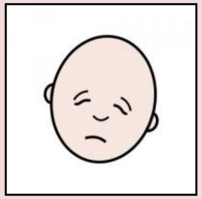
cansanzo

insomnio

QUE CHE PASA?

Escriba/debuxe neste espazo os síntomas do paciente que non estean incluídos na páxina. Separe os elementos entre si.

SÍNTOMAS

vomitar

diarrea

estrinximento

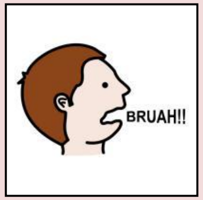

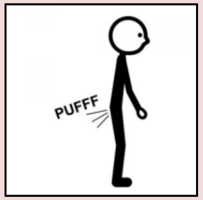

gases

tose

calafríos

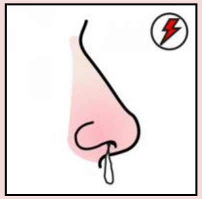
mocos

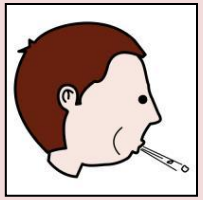
esputos

febre

suores

comechón

impo

vou a desmaiarme

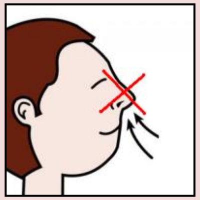
non podo respirar

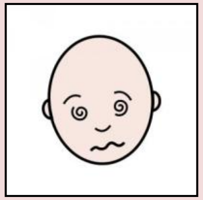
mareo

taquicardias

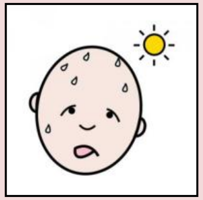
calor

anxinas

farinxite

ONDE CHE DOE?

UTILIZA ESTAS IMAXES PARA PRECISAR ONDE CHE DOE

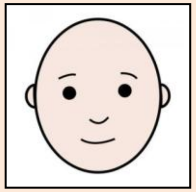
cabeza

ollos

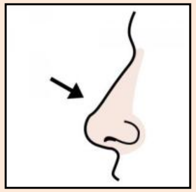
nariz

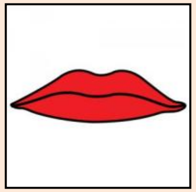
boca

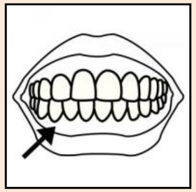
dentes

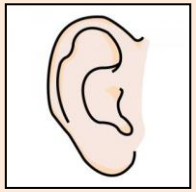
oídos

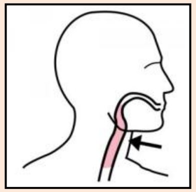
garganta

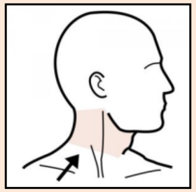
colo

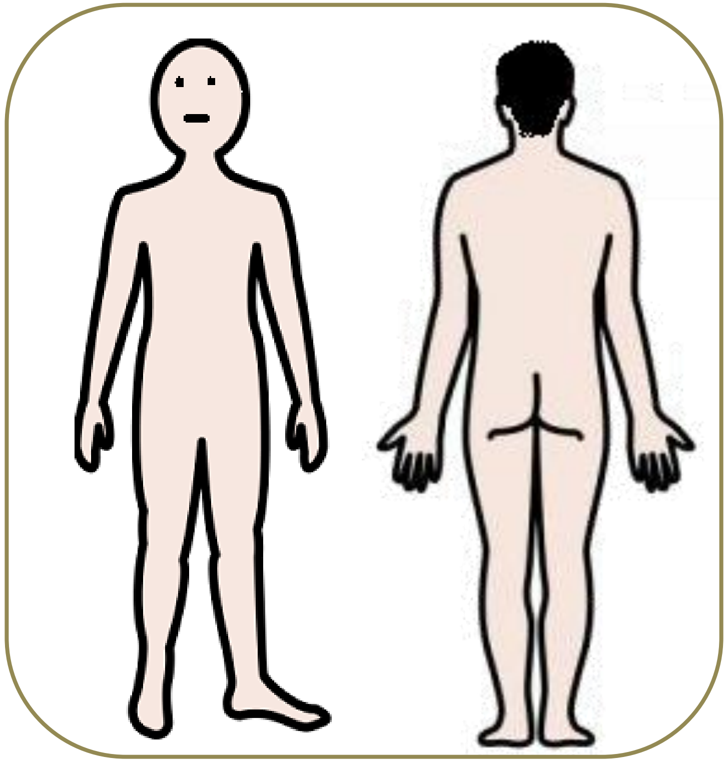

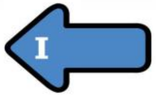

esquerda

CAL?

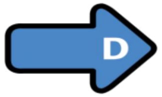

dereita

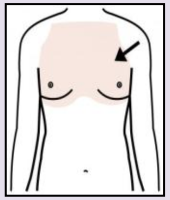
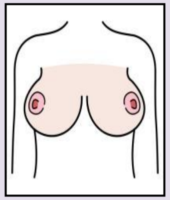
peito

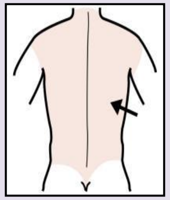
espalda

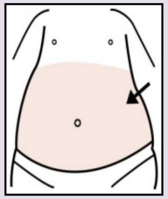
tripa

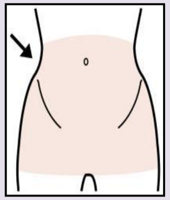
cadeiras

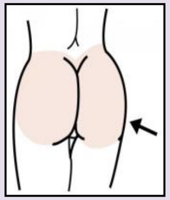
cu

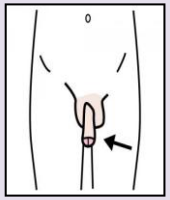
pene

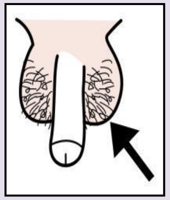
testículos

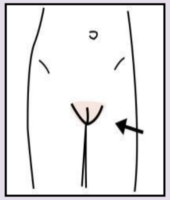
vaxina

DOR

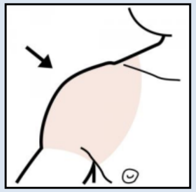
ombro

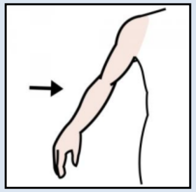
brazo

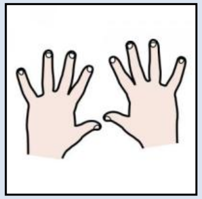
mans

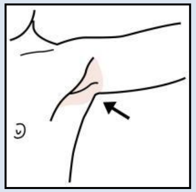
axilas

pulso

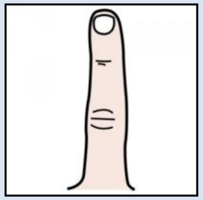
dedo

Canto che doe?

moito

un pouco

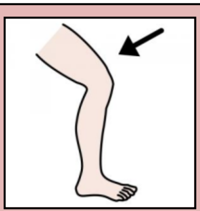
perna

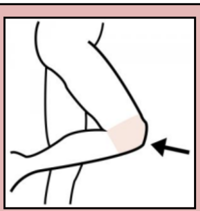
xeonllo

nocello

pé

talón

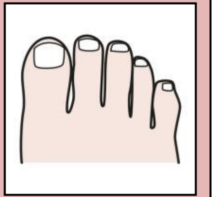
deda

PETICIÓNS

Escolle primeiro unha destas opcións

Quero

Non quero

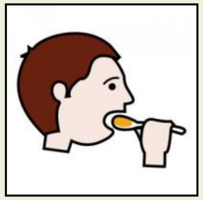

comer

beber

deitarme

levantarme

durmir

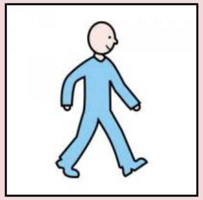

andar

sentarme

Escriba/debuxe neste espazo as necesidades do paciente que non estean incluídas na páxina. Separe os elementos entre si.

ver a tele

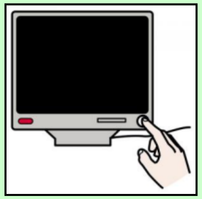

apagar a tele

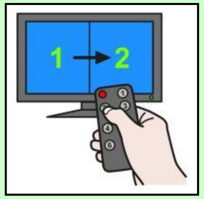

cambiar de canle

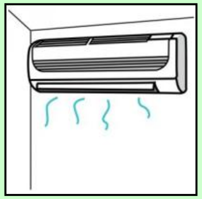

poñer o aire acondicionado

quitar o aire acondicionado

mandar un sms

chamar por teléfono a…

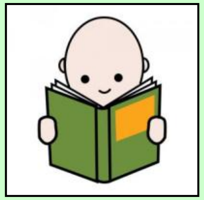

ler

escoitar música

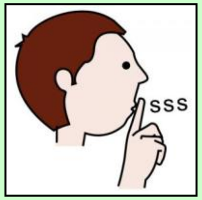

silencio

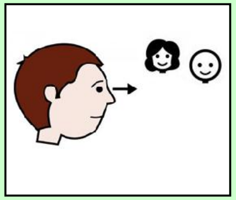

ver a…

recibir visitas

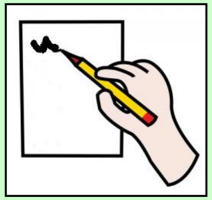

lapis e papel

ASEO E NECESIDADES

Escolle primeiro unha destas opcións

Quero

Necesito

Escriba/debuxe neste espazo as necesidades do paciente que non estean incluídas na páxina. Separe os elementos entre si.

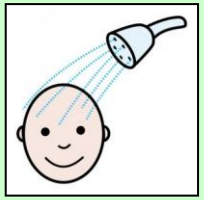
ducharme

lavar o cabelo

lavar a cara

lavar as mans

limpar a boca

peitearme

botar desodorizante

botar colonia

xabón

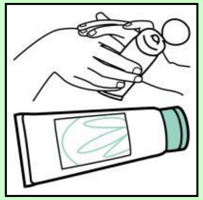
botar crema

afeitarme

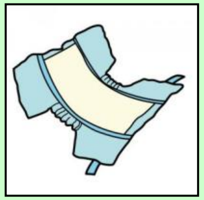
mudar o cueiro

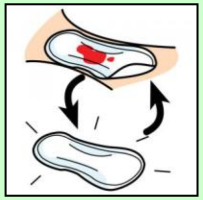
mudar a compresa

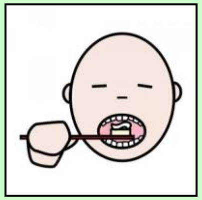
lavar os dentes

enxaugarme

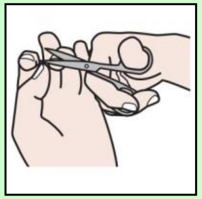
cortar as uñas

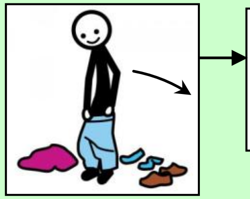
mudar…

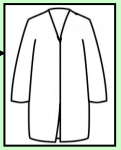
a bata

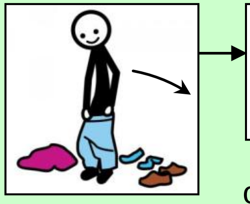
mudar…

o pixama

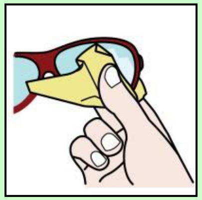
limpar os lentes

mollarme os beizos

facer pis

facer caca

ASEO E NECESIDADES

QUERO PREGUNTAR SOBRE....

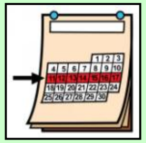
cando?

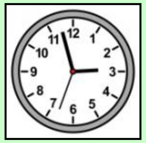
a que hora?

onde?

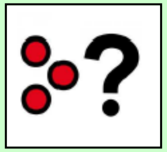
cantos?

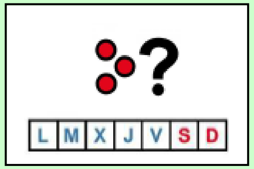

cantos días?

ingreso

alta

pastillas

cápsula

xarope

sobres

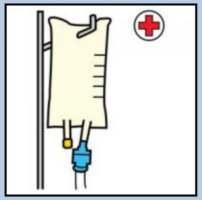
soro

osíxeno

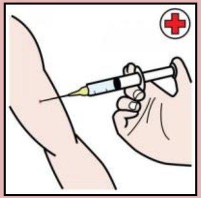
inxección

tomar a tensión

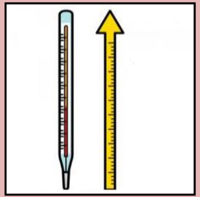
tomar a temperatura

medir o azucre

tomar o pulso

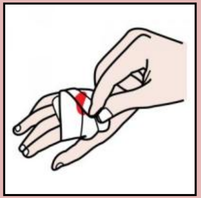
curar

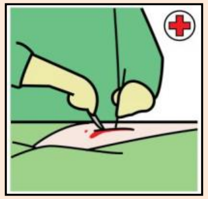
operación

revisión médica

rehabilitación

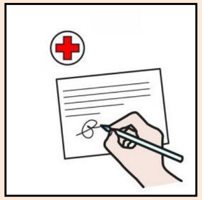
receita

cita

informe médico

ambulancia

ambulatorio

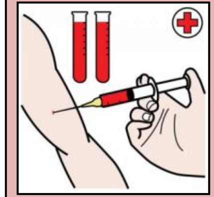
análise de sangue

análise de ouriños

radiografía

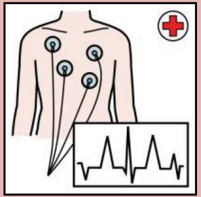
electrocardiograma

electroencefalograma

Escriba/debuxe neste espazo as necesidades do paciente que non estean incluídas na páxina. Separe os elementos entre si.

PREGUNTAS

ROUPA E ACCESORIOS

Escolle primeiro unha destas opcións

Quero...
- por
- mudar

Quero sacar

pixama

bata

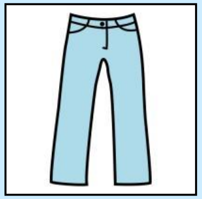

pantalón

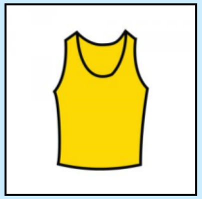

camiseta

xersei

chaqueta

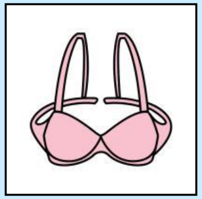

sostén

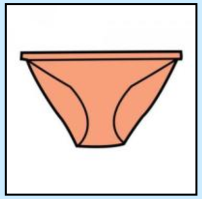

bragas

calzón

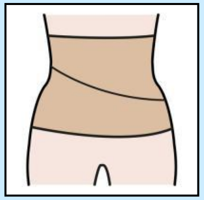

faixa

pano

medias

calcetíns

zapatillas

zapatos

lentes

audífono

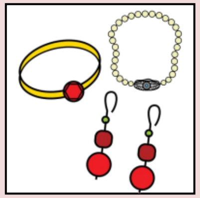

xoias

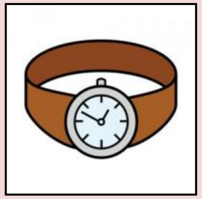

reloxo

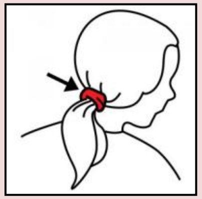

goma do cabelo

perruca

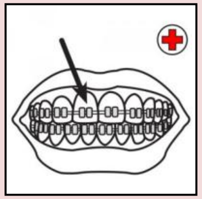

ortodoncia

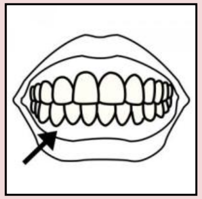

dentadura postiza

Escriba/debuxe neste espazo os nomes das prendas de vestir e accesorios que poida demandar o paciente e que no estean incluídos na páxina. Separe os elementos entre si.

ROUPA

NA HABITACIÓN

Na cama...

deitarme

erguerme

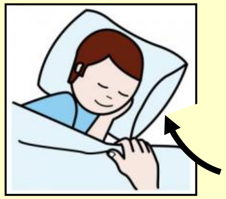
arrouparme

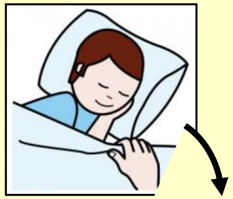
desarrouparme

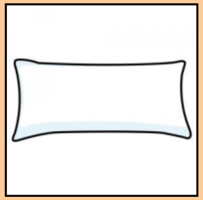
almofada

saba

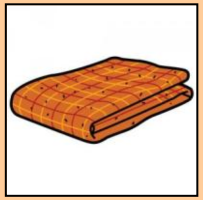
manta

No sofá...

sentarme

erguerme

estirar as pernas

colocarme porque me escorro

Posición

subir

baixar

subir

baixar

porme boca abaixo

porme boca arriba

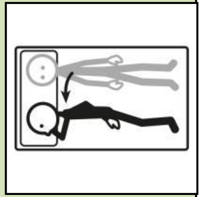
cambiar de postura

Escriba/debuxe neste espazo os nomes das necesidades que poida demandar o paciente e non se inclúan na páxina. Separe os elementos entre si.

Peticións

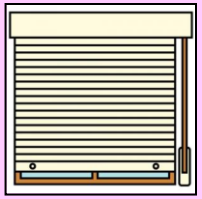
baixar a persiana

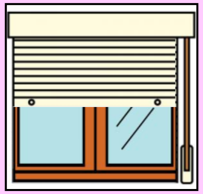
subir a persiana

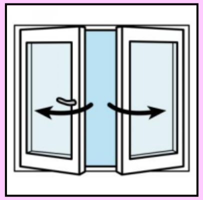
abrir a ventá

pechar a ventá

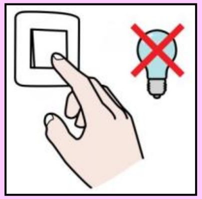
apagar a luz

abrir a porta

pechar a porta

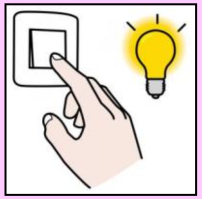
prender a luz

SENTIMENTOS. QUE SENTE?

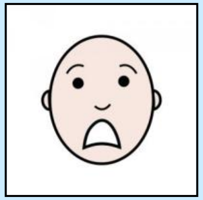
medo

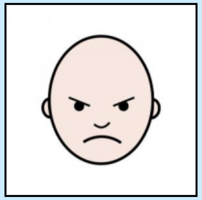
enfado

preocupación

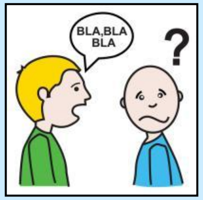

non entendo o que pasa

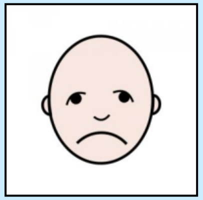
tristura

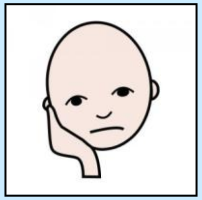
aburrimento

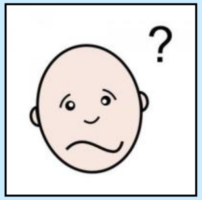

incerteza

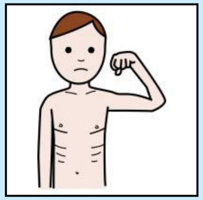
debilidade

terror

nervios

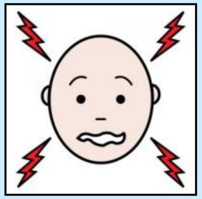
dor

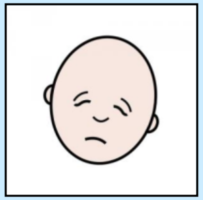
cansazo

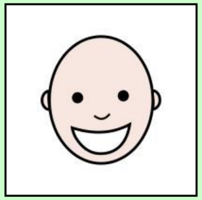
alegría

ben de saúde

forte

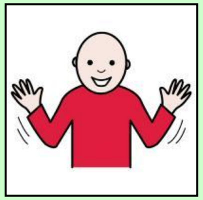
felicidade

Escriba/debuxe neste espazo as expresiónss emocionais que poida sentir o paciente e que non estean incluídos na páxina. Separe os elementos entre si.

COUSAS...

esparadrapo

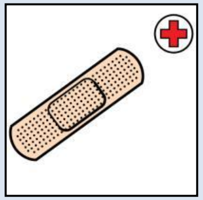
tirita

algodón

venda

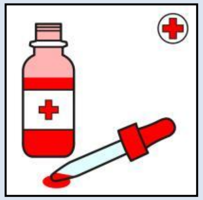
desinfectante

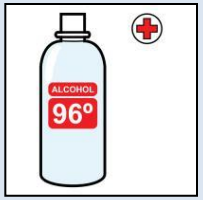

alcohol

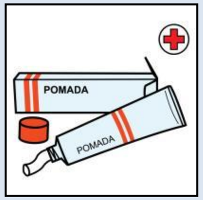

pomada

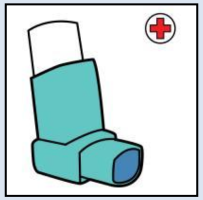
inhalador

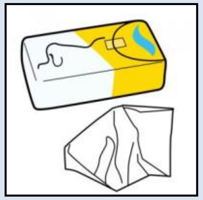
panos de papel

toalliñas húmidas

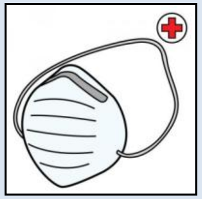
máscara

cadeira de rodas

bastón

andadeira

muleta

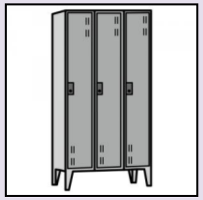
armario

carriño

armario pequeno

mesa

Escriba/debuxe neste espazo os nomes de obxectos que poida demandar o paciente e que non estean incluídos na páxina. Separe os elementos entre si.

Na comida...

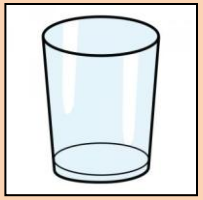
vaso

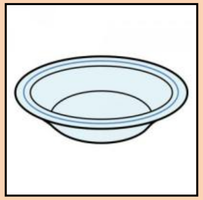
prato

cubertos

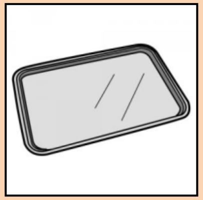
bandexa

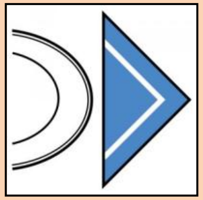
pano da mesa

bebida

CANDO?

Día da semana

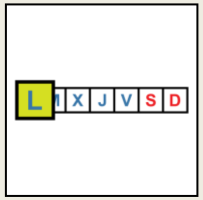

luns

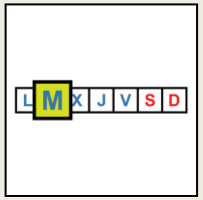

martes

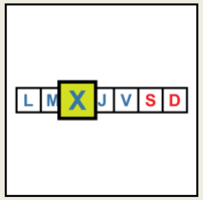

mércores

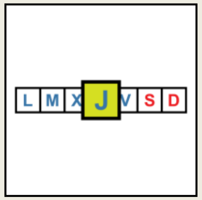

xoves

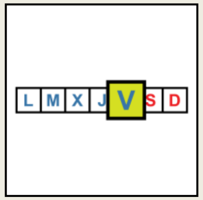

venres

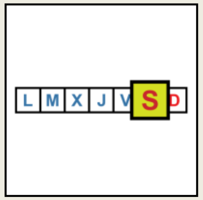

sábado

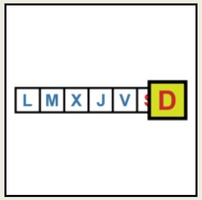

domingo

Momento do día

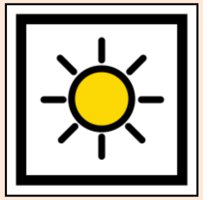

pola mañá

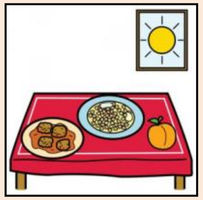

ao mediodía

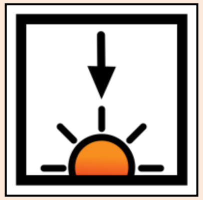

pola tarde

pola noite

Mes do ano

Xaneiro

Febreiro

Marzo

Abril

Maio

Xuño

Xullo

Agosto

Setembro

Outubro

Novembro

Decembro

HORA

UTILICE A ESFERA PARA QUE O PACIENTE POIDA INDICARLLE UNHA HORA CONCRETA. PRIMEIRO PREGUNTE AO PACIENTE POLA HORA, ENUMERANDO DO 1 AO 12 E SINALANDO OS NÚMEROS NA ESFERA. DESPOIS PREGUNTE POLOS MINUTOS ENUMERANDO AS FRANXAS DE 5 MINUTOS (E 5, E 10, E CUARTO, ETC)

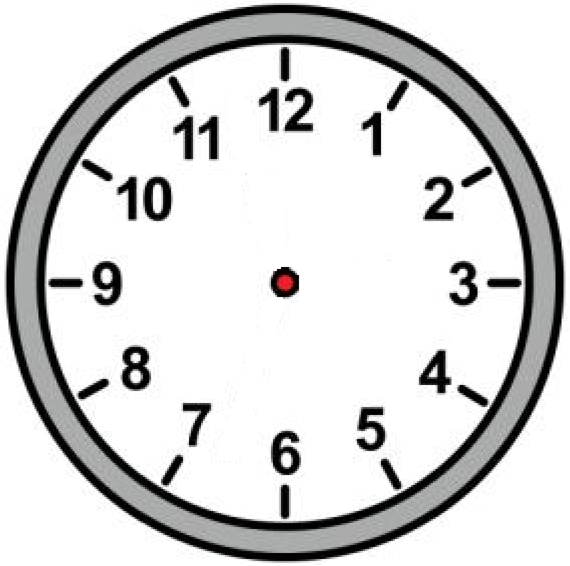

Escriba/debuxe neste espazo AS CITAS mais importantes polas que poida preguntar o paciente. Separe os elementos entre si.

CALENDARIO

RELIXIÓN

rezar

ir á misa

confesar

comungar

a Biblia

rosario

igrexa

cura

Xesucristo

virxe

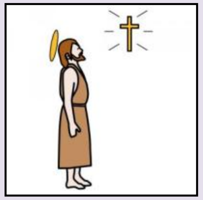
santo

santa

Escriba/debuxe neste espazo as palabras relacionadas coa relixión do paciente e que poida necesitar comunicar. Separe os elementos entre si.

UTILICE ESTE ESPAZO PARA ESCRIBIR/DEBUXAR AS PALABRAS RELACIONADAS COA RELIXIÓN DO PACIENTE, NO CASO DE SER DISTINTA Á REPRESENTADA COS PICTOGRAMAS DESTA PÁXINA. Separe os elementos entre si.

(Pegue o pictograma e/ou escriba as palabras mais útiles para a persoa dada a súa situación e que non aparecen nos taboleiros incluídos). IMPRIMA O NÚMERO DE COPIAS QUE NECESITE HASTA COMPLETAR O VOCABULARIO

PERSOAL

a	e	i	o	u

b	c	ch	d
f	g	h	j
k	l	ll	m
n	ñ	p	qu
r	rr	s	t
v	w	x	y
fin		Outra palabra	z

LETRAS

a	e	i	o	u

b	j	p	v
c	k	qu	w
ch	l	r	x
d	ll	rr	y
f	m	s	z
g	n	t	
h	ñ	Outra palabra	fin

LETRAS

a	e	i	o	u

b	c	ch	d
f	g	h	j
k	l	ll	m
n	ñ	p	qu
r	rr	s	t
v	w	x	y
fin		Outra palabra	z

LETRAS

a	e	i	o	u

b	j	p	v
c	k	qu	w
ch	l	r	x
d	ll	rr	y
f	m	s	z
g	n	t	
h	ñ	Outra palabra	fin

LETRAS

A	E	I	O	U

B	C	CH	D
F	G	H	J
K	L	LL	M
N	Ñ	P	QU
R	RR	S	T
V	W	X	Y
FIN		OUTRA PALABRA	Z

LETRAS

A	E	I	O	U

B	J	P	V
C	K	QU	W
CH	L	R	X
D	LL	RR	Y
F	M	S	Z
G	N	T	
H	Ñ	OUTRA PALABRA	FIN

LETRAS

A	E	I	O	U

B	C	CH	D
F	G	H	J
K	L	LL	M
N	Ñ	P	QU
R	RR	S	T
V	W	X	Y
FIN		OUTRA PALABRA	Z

LETRAS

A	E	I	O	U

B	J	P	V
C	K	QU	W
CH	L	R	X
D	LL	RR	Y
F	M	S	Z
G	N	T	
H	Ñ	OUTRA PALABRA	FIN

LETRAS

0	1	2	3	4
5	6	7	8	9

0	1	2	3	4
5	6	7	8	9

CEAPAT – IMSERSO

C/ Los Extremeños 1 (Esquina Avda. Pablo Neruda)
28018 Madrid
Tel. 91 703 31 00
Fax. 91 778 41 17
ceapat@imserso.es
www.ceapat.es

Pode enviarnos as súas ideas ou suxestións para mellorar o caderno de comunicación a:

Correo electrónico: ayudastecnicas.ceapat@imserso.es
Asunto: Caderno de apoio á comunicación co paciente

GOBIERNO DE ESPAÑA
MINISTERIO DE SANIDAD, SERVICIOS SOCIALES E IGUALDAD
IMSERSO
Centro de Referencia Estatal de Autonomía Personal y Ayudas Técnicas